

26/11-Tweewekelijkse uitgave van het Humanistisch Verbond - 29 mei 1971

HUMANIST

Over strijdbaarheid gesproken?

Door Josephine Vonk

Er zit maar één vrouw in het kabinet en binnenkort misschien zelfs géén en mijn vriendin zegt dat dit een schande is.

Mijn vriendin zegt dat dit in de eerste plaats komt doordat er nog veel te veel vrouwen zijn die niets anders doen dan rondtuttelen in een huishouden met kinderen die om het uur een schone broek aan moeten. Mijn vriendin zegt dat veel talent op die manier verloren gaat. Vrouwen moeten strijdbaar zijn, zegt ze. Het begin van alle ellende is onverschilligheid. Vrouwen moeten begrijpen dat ze rechten hebben, zegt ze.

Ik ben er een beetje beduusd van. 't Is waar wat mij betreft, ik ben geen ijverige optochtenloopster en teach-ins en zo ken ik alleen van de televisie. Zou ik ook zo'n rem zijn op de vrouwelijke maatschappelijke ontwikkeling? Wat een rotidee.

Naarmate zij langer op dit thema doordramt dwaalt mijn aandacht af. Ik merk dat mij allerlei gedachten door het hoofd schieten. Geen mooie verheven gedachten over het algemeen welzijn of over vrouwen in het kabinet, ook geen belijdenissen van diepe emoties waarin, zeggen ze, een vrouw zo sterk is, nee, 't zijn gewoon schimpscheuten op de vrouw die daar zo hevig geëngageerd tegen me zit aan te praten in haar snelle suede kledij van minstens een stratenmakers maandloon. Om die hele superieure manier van doen die ze zich meent te kunnen aanmatigen, omdat zij de verrekening van haar dagtaak terugvindt op een salarisstrookje terwijl huisvrouwen voor hun afgele-

verde werk zelfs geen reçu'tje ontvangen. En terwijl ik mij zo onverstandig onmatig zit op te winden zie ik ineens een andere kant van deze zaak.

Een beetje vals vraag ik haar eerst of zij aan de materiële beloning de waarde van een prestatie wenst af te meten. Een beetje vals, omdat ik weet dat zij hierop, met haar instelling, nee móét zeggen. En dan roep ik haar toe dat ik dan toch wel eens zou willen weten wie er meer bijdraagt tot het algemeen welzijn: zij, met haar routinepraat over de rechten van de vrouw en de maatschappelijke gelijkstelling of zo'n huismoeder die overspoeld door allerlei onvermijdelijke karweitjes onderhand ook nog even mag vertellen wat we gaan doen als we allemaal dood zijn, en of de sterkste altijd de baas is, en waarom je iets moet doen waar je nu net geen zin in hebt, en waarom je je vader en moeder eigenlijk niet zelf mag uitkiezen. Waarbij al die antwoorden direkt zeer (ja, dat zeg ik: zéér) fundamentele maatschappelijke verschijnselen betreffen.

'Hou jij de fabel maar in stand', roep ik, 'dat vrouwen in huishoudens vegerende rondzazende wezens zijn die niets anders doen dan tegengas geven, O, die zullen er ook wel zijn ... bestaan er soms geen oenen van kantoorklerken, meubelboeren, geldmannen en noem maar op! Maar daar wordt niet over gepraat als het mannelijke ministers betreft, nietwaar'.

'Wat bedoel je nou eigenlijk', zegt mijn vriendin pijnlijk getroffen in haar progressiviteit. 'Wat ik bedoel', zeg ik en nu word ik werkelijk nijdig, 'dat jij nou eens op moet houden met tegengas geven door alsmaar te hameren op verschil en ongelijkheid. Ik bedoel, dat als we over een poosje wel vrouwen in het kabinet zullen zien, dit onder meer te danken is aan al die huismoeders die geen onderscheid meer maken tussen Zus en Broer, die aan beiden dezelfde eisen stellen, ook, heel gewoon, waar het om het opvegen van de hagelslag gaat. Ja! Aan al die

huismoeders die pratend met hun kinderen onbenullig werk doen, zonder dat zij zich minder voelen dan de vaders of de zelfstandige tantes van die kinderen. Zonder wrokkig getralala, begrijp je wel?' Moet ik het nog zeggen? Ze begreep er NIETS van.

HUMANIST

voortzetting van Mens en Wereld

Tweewekelijkse uitgave van
de stichting 'de humanistische pers'

Jaargang 26 nummer 11
29 mei 1971

Hoofdredakteur:

Casper Vogel

Redaktieraad:

Mevr. P. Hienekamp,
Mej. E. van der Reijden,
R. de la Rie,
H. J. Roethof,
H. Wiedeman.

Redaktiesekretaris:

F. C. van Soesbergen,
Paulus Buyslaan 23, Amersfoort,
telefoon 03490-16474

Lay-out: Gerard Voet

Druk: Storm - Utrecht - Maarssen

**Administratie, abonnementen
en advertenties:**

Postbus 114, Utrecht,
telefoon 030-24641,
postgiro 58 t.n.v.
'de humanistische pers', Utrecht.

Abonnementsprijzen per jaar:
Nederland, andere EEG-landen,
Suriname en Ned. Antillen f 12,50
Overige landen f 14,—
Losse nummers f 0,50

*In dit blad ingenomen standpunten
zijn niet noodzakelijkerwijs die van
het Humanistisch Verbond.*

ANDREAS BURNIER:

Agressie, venijn, intellect

Door R. de la Rie

Toen ik Andreas Burnier nog nooit gelezen had, dacht ik altijd, dat het een man was. Niet alleen de naam geeft daar aanleiding toe, maar een enkel stukje in haar krant, die ik toen alleen bij tijd en wijle las (het Algemeen Handelsblad vroeger), maakt je in dat opzicht ook niet wijzer. Misschien vindt Andreas Burnier het wel prettig, zo'n bekentenis te lezen, want uit haar eerste, vrij autobiografische, roman *Een tevreden lach*,¹ blijkt niets duidelijker, dan dat ze zo graag een man had willen zijn, en die wens heeft haar, ondanks alle geschop tegen de mannenmaatschappij waarin wij leven, tegen de diskriminerende tendenties ten aanzien van de vrouw daarin, nooit verlaten. Al eindigt ze, in *De huilende libertijn*,⁴ met het opzetten van een volledige revolutie tegen de man, de jeugd wens zelf man te zijn, blijft haar bij, en dat leidt gaandeweg tot een wat krampachtige houding. De strijd tegen diskriminatie, voor gelijkberechtiging van de vrouw, is een positieve zaak, en op de felheid waarmee zij die strijd voert, is, gezien de muren van onbegrip waarvoor men in zo'n geval geplaatst wordt, niets aan te merken. Maar of die veel uitricht, als op de achtergrond dat onvervulbaar verlangen blijft? Dat wordt niet verwerkt en leidt tot een onnatuurlijke pathetiek in haar laatste boek.

Het is jammer, dat ik over die laatste roman niet zo positief kan zijn, want ik moet toegeven, dat hij kompositorisch, als gestructureerde roman, de beste is. Het boek waarschuwt trouwens zelf de argeloze lezer, niet te gauw te denken, dat romans die in de ik-vorm zijn geschreven, altijd 'echt gebeurd' zijn. Niet alleen de lezer, ook de veraler en de uitgever, iedereen die met een boek te maken heeft, krijgt de kans zijn zegje te zeggen. Maar dan wel tussen haakjes, en hij krijgt lik op stuk van de schrijfster, die ons op dezelfde wijze mededeling doet van haar gedachten over de structuur van de roman (geen nieuw procédé, maar spits toegepast hier). Doen de eerdere boeken, met uitzondering van het ook knap gestructureerde *Het jongensuur*,³ wat fragmentarisch aan, *De huilende libertijn* heeft een gekompliceerde, maar toch doorzichtige structuur, en die is sterk. Mijn bezwaar richt zich dan ook meer op de inhoud, die ik in de tweede helft van het boek overspannen vind. Zo reëel als het vroegere werk van Andreas Burnier was, van toon, van stijl, van omstandigheden, zo bedacht, fantastisch, weinig relevant doen de vondsten in *De huilende libertijn* aan. Er is geen bezwaar tegen vanuit een bepaalde elite de mannenmaatschappij te willen hervormen tot de vrouwen evenzeer de baas zullen zijn geworden als de mannen dat nu zijn (artis-

tiek geen bezwaar dan, want sociaal zou zo'n oplossing natuurlijk niets oplossen), maar dan moet dat wel op een wat reëler basis geschieden dan de auteur hier schrijft. Nee, wat dat aangaat sprak dat laatste boek mij niet aan. Waarom ik dat zo jammer vind? Omdat het juist kwa opbouw zulke uitstekende kwaliteiten heeft. Het begint met de wat ondoorzichtige beschrijving van de verhouding tussen de hoofdfiguur en enkele van haar vriendinnen, en het knappe zit hem daarin, dat deze relaties alle voorboden zijn van wat zich in de tweede helft van het boek zal gaan afspelen op een geheel ander niveau. Vooral de relatie tot Lais en Corinne, later tot Stéphanie, is goed doorvoeld en, ondanks krachtige taal, subtiel weergegeven. Jammer dus, dat — om met een modeterm te spreken — 'inhoudelijk' het laatste werk teleurstelt na de hoge verwachtingen die de lezer na alle vorig werk, misschien wel vooral na *De verschrikkingen van het noorden*,² van de schrijfster gekregen had.

Vanaf haar eerste werk, bekrond met de Van der Hoogtprijs, toont Andreas Burnier zich een auteur met een stevige greep op de taal. Zij schuwt geen woord en geen konstruktie, begeeft zich zonder merkbare moeilijkheden in verschillende levenssferen en blijft in alle omstandigheden zichzelf. Wie zij zelf is? Wat dat aangaat kunnen haar boeken zeker tot de bekentenisliteratuur gerekend worden. Zij zijn opvallend eerlijk en openhartig. Zelden heb ik zo eerlijk beschreven gevonden wat de mannen penisnijd noemen — uiteraard heet dat bij Andreas Burnier anders, want wij denken teveel vanuit de freudiaans geduide mannenwereld en te weinig vanuit die andere wereld van de vrouw. Niettemin is het in *Een tevreden lach* toch duidelijk de wens een man te zijn, die de dominerende faktor van het boek uitmaakt, ook trouwens nog in *Het jongensuur*, zo genoemd naar het uur waarop het zwembad niet voor gemengd zwemmen geopend is, een bepaling die wel zeer provocerend moet werken op deze fervente feministe, want 'je hoort er als meisje niet bij; zodra je er binnendringt, verandert de situatie'.

Misschien is de term feministe overigens te verouderd om van toepassing te kunnen zijn op deze auteur. Ze is fel, hartstochtelijk en eenzijdig als de oude sufragettes, maar de haat tegen de mannenheerschappij gekombineerd met de wil de heerser naar de kroon te steken, geven aan haar werk een extra dimensie. De vrouw zit in haar lichaam gevangen; zij kan daar niet aan ontkomen, en de maatschappijstructuur

maakt, dat zij daardoor de mindere is van de man. Heel sterk komt dat motief ook naar voren in *Het jongensuur*, doordat daar de oorlog als katalysator werkt op het bewustwordingsproces van het meisje dat daarin de hoofdfiguur is. Simone probeert (opnieuw) de jongens gelijk te worden door jongensspelletjes te gaan doen, zich als een jongen te kleden, door een meisje te verleiden, door te willen leven in een droomwereld. Maar wat zij ook probeert, haar lichamelijkheid heeft haar levensgang al bepaald. Een heel knap boek, *Het jongensuur*, en misschien wel het meest uitgebalanceerde, doordat hier de afstand tot de problematiek zoals die zich in de jeugd voordeed, het grootst is.

Het meest louterende boek vind ik de verhalenbundel *De verschrikkingen van het noorden*, omdat daarin het bewustwordingsproces ongeremder, fundamenteeler tot uiting komt dan in de andere werken. Ik vind dit boek ook het beste, omdat het vol staat met understatement, omdat het zich voor het grootste deel afspeelt in een heldere clean-shaven sfeer die het afstand nemen tot jezelf bevordert, die tot denken aanzet, en die je terugwerpt op je eigen verantwoordelijkheden: Het is ook niet voor niets, dat het titelverhaal in het noorden, in Kopenhagen, speelt. Het boek opent met een wat langer verhaal, waarin Griekenland de plaats van handeling is, maar hoeveel zuiverder, rechtstreekser, eerlijker zijn de ervaringen in het noorden... 'Reizen naar het zuiden berust op heimwee naar de warmte en de volte van het kinderleven en misschien van een voorgeboortelijk bewustzijn'.

De latere boeken zijn mij een beetje teveel overladen met symboliek. Ik houd niet van symboliek, heb liever dat iemand rechtuit zegt wat hij bedoelt, en Andreas Burnier kan dat, dat heeft zij wel bewezen. Zij schrijft gedecideerd en trefzeker, toont zich zelfbewust ook wanneer het om openhartige bekentenissen van eigen onmacht gaat, schuwt de provocatie niet, die op veel plaatsen overgaat in een venijnige satire. Vaak is die satire treffend juist, soms ook draaft ze door (maar de hyperbool is een gebruikelijk satirisch wapen). Ze heeft gelijk, als ze zegt dat de rol van de vrouw in onze maatschappij niet is bepaald door innerlijke factoren, maar dat die is gekonditioneerd door de sociale druk waaronder de vrouw leeft. Men hoeft maar naar de voortdurende diskriminatie, ook in voor-

uitstrevende kringen, te kijken, om die stelling te kunnen onderschrijven. Hoeveel vrouwen stonden er bij de verkiezingen op de progressieve lijsten, hoeveel vrouwelijke ministers zaten er in het alternatieve kabinet? (Nee, dat lag niet aan de mensen die die lijsten of dat kabinet samenstelden; het is een kringloop met dit verschijnsel als aanleiding en als resultaat, dat is juist het probleem). Of sterker nog: wat was de taak van de meisjes tijdens de Maagdenhuisbezetting anders dan theezetten, welke namen van meisjes-kabouters kent u?

Onze wereld maakt geen haast met de beginselen die zij zegt aan te hangen: in hoeveel landen zijn de bepalingen van het Verdrag van Rome doorgevoerd, die gelijke beloning van man en vrouw voorschrijven? Nee, er is alle aanleiding voor vurige pleidooien als die van Andreas Burnier, daarom is het temeer jammer, dat ze in *De huilen-de libertijn* zover doorschiet, dat ze haar doel zeker voorbijstreeft. Dat doel ligt overigens niet geheel parallel met dat van de Dolle Mina's, al zal de schrijfster daar zeker sympathiek tegenover staan. Het gaat ook om de uiting van zeer persoonlijke gevoelens, voortvloeiend uit het rancuneuze gevoel geen man te kunnen zijn en uit de fysieke, homofiele, geartheid, die haar dat nu juist wel wil laten zijn. Dat konflikt is een van de bronnen van haar scheppingsdrang.

Ik heb tot nog toe gezweven over de levensbeschouwelijke achtergronden van Burniers werk, niet omdat die onbelangrijk zijn, maar wel omdat die een uitvoeriger bespreking zouden vergen dan in dit kort bestek mogelijk is. Laat ik volstaan met op te merken, dat haar filosofische kijk op mens en wereld voor een humanist hoogst interessante aspecten vertoont. Jammer alweer, dat die ideeën, vooral sterk in *Een tevreden lach*, in het laatste boek de mist ingaan doordat ze daarin citeert uit de Lebijs, waarin de openbaring te vinden is, dat de Heilige Moeder ons eens Haar Dochter zal zenden om ons te verlossen, een nogal kinderachtige persiflage het niveau van Andreas Burnier niet waardig, naar het mij voorkomt.

Vier boeken heeft zij geschreven. Het blijven de, zowel literair als levensbeschouwelijk, uiterst waardevolle produkten van een gekwelde geest, zoekend en worstelend, onzeker en overtuigd, opgesloten in de beperktheid van een lichaam waarvan zij de beperktheid niet wenst te aksepter. Andreas Burnier is een van de intelligentste schrijfsters in ons taalgebied, scherp analyserend, maar niettemin emotioneel geladen, en niet zo bloedserius of je kunt af en toe best nog eens met haar lachen.

R. de la Rie

ABORTUS PROVOCATUS:

Wie is verantwoordelijk

Notities bij een Socrates-rapport dat binnenkort wordt uitgebracht.

In mei '69 werd door de medische en juridische sekties van de Stichting Socrates een commissie bestaande uit medici en juristen samengesteld ter bestudering van het abortus provocatus-vraagstuk. Thans, bijna twee jaar later, is de commissie nagenoeg gereed met haar rapport. In die twee jaar zijn in ons land vele rapporten verschenen met de meest uiteenlopende opvattingen over dit onderwerp.

In de commissie zelf bleek telkens weer dat ook 'humanistisch' denkende mensen onderling diepgaand van mening kunnen verschillen inzake een probleem als dat van de abortus provocatus. Slechts op enkele punten werd men het zonder meer eens. Merkwaardig is dat tijdens de jaren dat aan het rapport werd gewerkt bij sommige commissieleden duidelijk meningsveranderingen plaatsvonden ten aanzien van de houding van de arts/aborteur. Zijn instelling ten opzichte van abortus in het algemeen en zijn mening over elk geval op zichzelf en, ten derde, zijn bereidheid om zonder meer te doen wat van hem wordt gevraagd, bleken aanvankelijk nauwelijks, maar later wel degelijk in aanmerking genomen te worden door hen voor wie het in de eerste plaats om het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw ging.

Onder hen die neigden naar een paternalistische houding tegenover vrouw en vrucht eindigden verschillenden met een grotere herwaardering van de mogelijkheid, een gezonde vrouw de gelegenheid te geven om op basis van een andere mening dan die van de arts, zich te laten aborteren.

Hoewel het waarschijnlijk leek dat in de praktijk van de individuele abortusvraag de commissieleden van geval tot geval tot eenzelfde mening zouden komen, kwam men desondanks niet tot een eensluidend algemeen standpunt. Hierdoor kan het rapport geen aanleiding worden tot een verdergaand 'propageren' van een 'humanistische' mening over het abortus provocatus vraagstuk. De mogelijkheid van een afwegen van de belangen van de vrouw en de vrucht en dus van de mate van toelaatbaarheid van het afbreken van een zwangerschap op basis van meer factoren dan de wettelijk geoorloofde en door velen aanvaarde, waren punten waarover men het eens werd. Met een voorbeeld werd aangetoond hoe ieder toch een eigen etische grenswaarde hanteert en meent naar die grens te kunnen en zelfs te moeten oordelen en beslissen.

Met andere woorden, het meegaan met de wens van de vrouw, geuit in haar beslissing om abortus aan te vragen, bleek tevens beperkt door persoonlijke etiek. Ook

bij de commissieleden die vóór de vrijheid van de vrouw waren en die haar wensen doorslaggevend vonden, bleken deze eigen grenswaarden normgevend. En ten slotte gaf onze waardering van haar motivering (of te wel de waardering van haar wens door de arts/aborteur of door een commissie) de doorslag.

Het resultaat van onze gesprekken bestond in feite uit een verschuiving van de etische normen van sommige commissieleden.

Ter verduidelijking een voorbeeld:

Een gezonde vrouw motiveert haar wens om geaborteerd te worden met de mededeling dat zij zo misselijk is en naar de wintersport wil; over een half jaar of zo wil ze misschien wel zwanger worden en de zwangerschap uitdragen, maar nu niet.

Bijna alle commissieleden waren van mening dat op deze gronden alleen geen abortus moest plaatsvinden. Dat wil zeggen dat ook de gezonde vrouw in een situatie als deze afhankelijk blijft van de etiek van anderen. Tenzij zij ziek of abnormaal wordt verklaard — maar dat zou in dit geval niet op medische gronden zijn.

Ondanks een evolutie in het individuele denken van verschillende commissieleden kwam de gedachtenwisseling op dit punt tot stilstand.

Ter illustratie van de verschillende en veranderde opvattingen van de commissieleden diene de evolutie van mijn eigen denken van de laatste jaren.

Aanvankelijk was ik ervan overtuigd dat ik met elke zwangere vrouw diepgaand op haar lichamelijke en geestelijke toestand en op de motivering van haar verzoek om abortus moest ingaan. Nu ben ik van mening dat dit slechts nodig is in de volgende gevallen:

- als er aanwijzingen zijn voor een somatisch of psychisch ziekzijn of gestoord zijn van de vrouw,
- als er twijfel bestaat of de geuite 'eigen' mening van de vrouw haar werkelijke en ook haar bewuste eigen mening is,
- als de vrouw om een diepgaand gesprek vraagt.

Ik bedoel dat ik, nadat ik gekonstateerd heb dat ik met een gezonde vrouw te maken heb, die bewust een eigen mening heeft en abortus wenst, tegen die vrouw ja zeg. Zonder haar te beïnvloeden door haar mijn persoonlijke mening te geven over abortus provocatus in het algemeen of over haar geval in het bijzonder, omdat er geen objectief oordeel over welke mening de betere is, kan bestaan. Ik richt mijn opmerkingen in zulke gevallen slechts op een eventuele verduidelijking van haar argumenten, zon-

1) Andreas Burnier: *Een tevreden lach* (roman, 1965; f 8,50)
 2) id.: *De verschrikkingen van het noorden* (verhalen, 1967; f 7,50)
 3) id.: *Het jongensuur* (roman, 1969; f 8,90)
 4) id.: *De huilende libertijn* (roman, 1970; (Em. Querido's Uitgeverij n.v., Amsterdam)

der de verantwoordelijkheid voor háár besluit om geaborteerd te willen worden van haar over te nemen of met haar te delen. Ik draag wel de verantwoordelijkheid, van geval tot geval, de eigen mening van de vrouw te laten gelden.

Dit is een andere houding dan die ik aanneem tegenover een 'zieke' of een mij om mijn mening vragende, gezonde vrouw. Ik meen dat het oordeel van een gezonde vrouw die bij een weigering van mijn kant ongewenst een kind krijgen zou, uitgaat boven een eventueel ander oordeel van mijzelf over abortus in het algemeen en over haar geval in het bijzonder.

Ik meen dat een uitgesproken afwijkende mening in zulke gevallen schuldgevoelens bij haar zouden kunnen wekken (waarbij niemand gebaat is) of haar zou kunnen doen besluiten het kind om andere dan haar eigen redenen toch te krijgen.

Mijn persoonlijke mening is op het moment dat een gezonde vrouw een weloordacht verzoek om abortus doet, voor haar niet van belang. Voor zover er geen psychiatrische (medische) bijzonderheden zijn, is het slechts haar persoonlijke wens die telt, eventueel na overleg met haar partner. Het opinievormend werk dat ieder die zich verantwoordelijk voelt zal willen doen, is op zo'n moment niet aan de orde en kan zelfs schadelijk zijn voor de vrouw.

U ziet: van een vergaand inleven in de situatie en de problemen van de ongewenst zwangere vrouw ben ik overgegaan (wanneer het een gezonde vrouw betreft die mij niet om mijn mening vraagt) tot een standpunt van non-interventie in haar mening en van interventie in haar zwangerschap als zij dit wenst.

De tolerantie ten opzichte van de vrijheid van de vrouw om zelf te beslissen moet en kan samengaan met een duidelijk eigen stellingnemen waar verder een gehoord worden is te verwachten.

In het rapport komt slechts zeer ten dele de etiek van de individuele kommissieleden tot uitdrukking. Ondanks de fleksibiliteit van hun opvattingen bleven er meningsverschillen bestaan. Dit is een bevinding die typerend is voor de gedachtenwisseling over het abortusvraagstuk, dat immers vrijwel iedereen emotioneel sterk aanspreekt.

C. L. van Blaaderen-Stok, zenuwarts

Humanisme

Ook Uw kijk op het leven?

door C. H. Schonk

In eenvoudige, heldere taal zet de schrijver de humanistische principes en de humanistische kijk op het leven uiteen.

96 blz. Prijs f 4,50
Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Vele gevangenen zitten langer

Amnesty International bestaat tien jaar

Op 28 mei 1971 bestaat Amnesty International tien jaar. Tien jaar lang proberen de leden van Amnesty gevangenen vrij te krijgen die om hun politieke, sociale of godsdienstige overtuiging vastzitten (slechts gevangenen die geweld hebben gebruikt of gepropageerd, kunnen zij niet helpen).

Er wordt hulp geboden aan gevangenen in communistische, in westerse en in politiek-niet-gebonden landen.

Amnesty International telt nu meer dan 900 adoptiegroepen, verspreid over de gehele wereld, die elk voor drie gevangenen werken, door brieven aan regeringen te schrijven en naar de gezinnen van die gevangenen. En door deze gezinnen materiële hulp te bieden waar dat nodig en mogelijk is. Daarnaast doen duizenden leden aan de maandelijkse kaartenactie mee, waarvoor ze de gegevens thuisgestuurd krijgen. Het heeft succes: in het verenigingsjaar 1969/1970 kwamen ruim 500 geadopteerde gevangenen vrij.

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van Amnesty willen zij een extra-aktie ten behoeve van de gevangenen voeren. Het onderzoeksbureau in Londen heeft namen en gegevens bijeengebracht van een aantal gevangenen die nu al tien jaar of langer vastzitten. Het ligt in de bedoeling zoveel mogelijk mensen ertoe te brengen aan deze gevangenen een kaart te sturen. Als de gevangenen deze kaarten ontvangen, weten ze dat ze niet vergeten worden, maar dat er mensen buiten hun gevangenis zijn — in verre landen — die met hun lot begaan zijn. Als ze deze kaarten niet zelf in handen krijgen weten in ieder geval hun bewakers dat er in het buitenland op deze gevangenen wordt gelet. Dit kan een gunstig effect hebben.

Uiteraard wijzen zij de mensen er op dat zij slechts een persoonlijke groet moeten schrijven. Het zou averechts werken, indien men stelling nam tegen de betreffende regering. Overigens wordt het zeer op prijs gesteld wanneer de afzender naam en adres vermeldt, zodat de gevangene terug kan schrijven als hij dat mag.

Hier volgt een lijstje van de zes gevangenen die al tien jaar of langer vastzitten.

Gevangenen, die tien jaar of langer vastzitten.

TUNG-CHI SU, TAIWAN

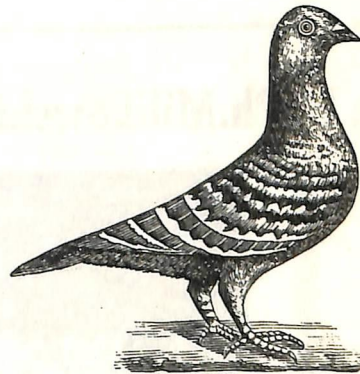
Hij werd in september 1961 gearresteerd op beschuldiging van pogingen om de rege-

ring omver te werpen. (Taiwan is sinds 1949 in staat van beleg.) Eerst werd hij ter dood veroordeeld, nu is zijn straf omgezet in levenslang. Tung-Chi Su is ongeveer 50 jaar oud. Hij is gehuwd en heeft zes kinderen. Hij is raadslid geweest en leider van de oppositie.

Hij wordt in eenzame opsluiting gehouden en lijdt aan een maagzweer. In juli 1970 vernam Amnesty van hem, enkele maanden later werd hij geadopteerd.

Zijn adres is:

Mr. Tung-Chi SU,
c/o The Warder,
Sin-Tian Military Prison,
TAIPEH, TAIWAN (Republic of China).

FRANCISCO DIAZ MORENO, SPANJE

In 1960 werd hij gearresteerd: als Jehova's getuige is hij principieel dienstweigeraar. In Spanje geldt de dienstplicht, in de wet zijn geen mogelijkheden neergelegd voor principieel dienstweigeraars. Hij is dus aangeklaagd en veroordeeld wegens ongehoorzaamheid. Aan het eind van elke strafperiode wordt hij opnieuw voor militaire dienst opgeroepen en weigert hij opnieuw, waarna steeds zwaardere straffen worden opgelegd. Dit blijft doorgaan tot hij 30 jaar is. Ouderen worden niet meer opgeroepen. De heer Diaz Moreno is de langst gevangene gehouden Jehova's getuige van een groep van ongeveer 160 van deze dienstweigeraars. Amnesty International kent zijn geval sedert 1965. Amnesty oefent aanhoudende druk uit voor de totstandkoming van een wettelijke regeling die erkenning van het recht op principieel dienstweigeren vorm geeft.

Zijn adres is:
Francisco Diaz Moreno,
Prision Militar de la Principal,
Aaiun, Sahara,
SPAIN

Joachim Kahl:

Het onheil van het Christendom of pleidooi voor humaniteit zonder God

Met een voorwoord van Gerhard
Szczeny

De auteur verdedigt zich tegen de
traditionele tegenwerping dat hij al-
leen maar een karikatuur zou aan-
vallen. Hij adstrueert uitvoerig dat
het christendom een frase gebleven
is. Het houdt de verwezenlijking van
de belangrijkste menselijke opdrach-
ten tegen in plaats van die te stimu-
leren. Vooruitgang op het gebied van
de humaniteit is er niet dankzij het
christendom.

Szczeny zegt in zijn voorwoord dat
de schrijver het christendom serieus
neemt. Maar vraagt hij zich af: Kan
men het nog serieus nemen?

171 blz.

f 2,75

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De
Humanistische Pers, Utrecht.

Dr. H. Ph. Milikowski

Lof der onaangepastheid

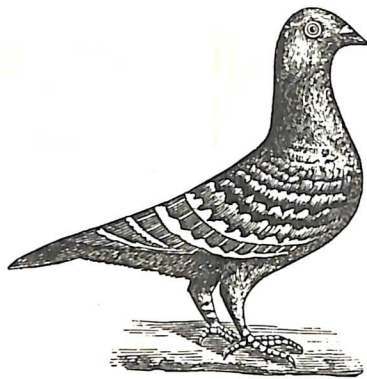
Dit boek heeft in kringen van so-
ciologen, sociaal-psychologen, maat-
schappelijk werk geleid tot uitvoerige,
soms heftige discussies.
Milikowski's visie op sociale aanpas-
sing, niet aanpassing, onmaatschap-
pelijkheid heeft naam gemaakt.

Onaangepastheid is niet een uitslui-
tend negatieve houding. Zonder on-
aangepastheid geen menselijke voor-
uitgang:

265 blz.

f 15,50

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De
Humanistische Pers - Utrecht.

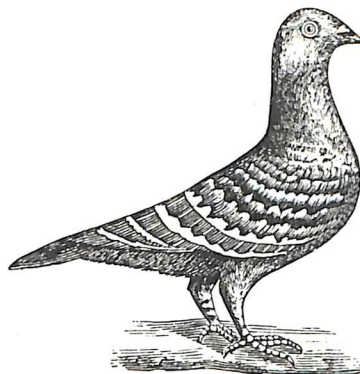
HUBER MATOS, CUBA

Hij is 51 jaar. Hij is leraar geweest en ma-
joor in het Cubaanse Revolutionaire Leger.
Hij nam ontslag uit protest tegen de toe-
nemende kommunistische invloed in de re-
gering van Fidel Castro en werd op 20 ok-
tober 1959 gearresteerd. Spoedig daarna
werd hij wegens 'kontra-revolutionaire ak-
tiviteiten' veroordeeld tot 20 jaar gevan-
genisstraf. Hij heeft last van een aandoe-
ning in zijn bloedsomloop.

Amnesty International ging voor hem aan
de gang in 1967.

Zijn adres is:

Sr. Huber Matos,
Carcel de Guanajay,
Pinar del Rio,
CUBA

CHRYSOULA GOGOGLOU, GRIEKENLAND

Zij is nu 46 jaar. Zij werd voor het eerst
gearresteerd in 1954, dus vóór het tegen-
woordige bewind aan de macht kwam. Ze
werd door de geheime politie gemarteld en
twee jaar later ter dood veroordeeld. Een
aanklacht werd nooit ingediend, maar ze
werd veroordeeld onder de door de politie
uitgevaardigde wet op de preventieve hech-
tenis, wet nr. 375. Haar vonnis werd later
gewijzigd in levenslang, maar in 1966
kwam ze vrij. In 1967 werd ze opnieuw
gearresteerd. Ze heeft last van bloedarmoede
en van een lage bloeddruk. In 1967 werd
ze door Amnesty International geadop-
teerd.

Zij mag alleen briefkaarten ontvangen.
Noem in geen geval de naam 'Amnesty In-
ternational'. Zend alleen een eenvoudige
groet. Breng haar niet in gevaar door hier-
van af te wijken!

Haar adres is:

Chrysoula Gogoglou,
Klearchou 38 K,
Oraias Elenis,
SPARTA, GRIEKENLAND

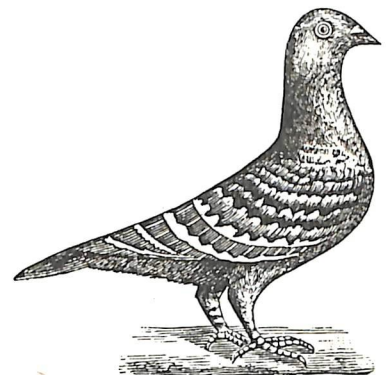
JULIO ROJAS, PARAGUAY

Hij was docent aan een middelbare school
toen hij in januari 1958 gearresteerd werd.
Hij werd ervan beschuldigd kommunist te
zijn. Er is nooit een aanklacht tegen hem
ingediend, hij is ook nooit berecht. Het
grootste deel van de afgelopen dertien jaar
heeft hij in dezelfde cel gezeten, in politie-
gevangenis 3, in Asunción. De cel is vier
bij vier meter, hij zit daar samen met nog
tien anderen die daar langdurig gevangen
gehouden worden. Hij lijdt aan astma en
aan een leverkwaal.

Amnesty International hoorde in 1967 voor
het eerst van hem. Hij werd in 1970 ge-
adopteerd.

Zijn adres is:

Sr. Julio Rojas,
Comisaria Seccional 3,
Calle Chile entre 14 de julio y Jejui,
Asunción, PARAGUAY

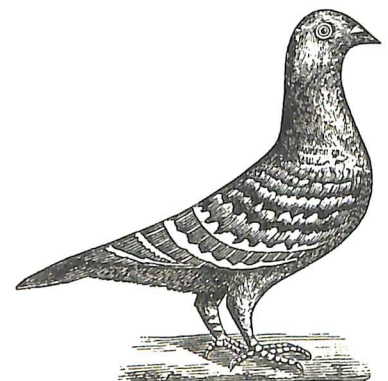

JEWGENJA FORMINITSJNA KISLJATSJOEK, USSR

Zij is ongeveer 65 jaar. In 1962 heeft ze tien
jaar gevangenisstraf gekregen omdat ze Je-
hova's getuige is. Haar gevangenschap in
een Nordwinisch kamp voor dwangarbeid
werd kort vermeld in nummer 15 van de
'Kroniek van lopende gebeurtenissen', van
31 augustus 1970. De Kroniek vermeldt dat
dit haar tweede gevangenisstraf voor gods-
dienstige activiteiten is. Binnenkort wordt
zij door een Amnesty-groep geadopteerd.
(De Kroniek is een ondergronds blad dat in
Moskou om de twee maanden verschijnt.
Het geeft gedetailleerd nieuws over de be-
weging voor de burgerrechten in de USSR.
Amnesty International verzorgt de vertaling
in het Engels.)

Haar adres is:

Kislyachuk, Yevgenia Forminichna,
SSSR, Mordovskaya ASSR,
p/o Yavas uchrezhdenie 385/3,
USSR

Verstaat u mij! over!

Vergadertaal is, gek genoeg, iets anders dan spreektaal. Uit vergadertaal blijkt vakken-

nis. Daarom praten sommige lieden bij voorkeur vergadertaal. Vergadertaal is géén soort Esperanto ter bevordering van onderling en wederzijds begrip. Integendeel, vergadertaal is clubtaal. Vanuit de club dobberen de woorden dan langzaam het algemeen spraakgebruik binnen. Geen nood: er bloeien altijd weer nieuwe woorden op. Het jargon bevrucht zichzelf. Omdat ik alles voel voor bezitsspreiding volgt hier een lijstje voor handig huisgebruik.

negatief extern effect:
akelige bijkomstigheid bijv. de stank bij het koken van bloemkool

positief extern effect:
meevallertje bijv. de goeie soep die van bloemkoolnat te maken is.

overkoepelend orgaan:
heeft niets te maken met De Gaulle, is ge-

woon een club die toezicht mag en de bek moet houden

een projekt operationaliseren:
een plannetje uitvoeren

een projekt met beleid operationaliseren:
een plannetje op de lange baan schuiven

een trend onderkennen:
toegeven dat een zaak eigener beweging uit de hand loopt

de top van de ijsberg signaleren:
dat waarom het gaat (gemakshalve?) buiten beschouwing laten, zoals ik doe wanneer ik nu de oorzaak van de terminilogitus maar niet tracht op te sporen. Begrijpelijk spreken bevordert begrip. Het ei van Columbus zou je zeggen. Jammer dat ze dat ei destijds al integraal bij de schillen hebben gegoooid.

J. V.

Het Bestuur van de Stichting Antonius Ziekenhuis te Velsen zal gaarne in contact komen met belangstellenden voor de nieuwe functie van

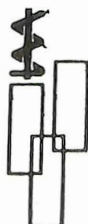
humanistisch geestelijk raadsman (-vrouw)

Enige jaren geleden werd de dienst geestelijke verzorging opgericht, waaraan momenteel in full-time dienstverband een priester en een predikant zijn verbonden, die een klinisch pastorale training hebben gevolgd. Aan deze dienst wenst het Bestuur in de tweede helft van 1971 ook een humanistisch geestelijk raadsman (-vrouw) te verbinden, aan wie de volgende eisen worden gesteld:

- het onderschrijven van de doeleinden van het Humanistisch Verbond.
- een op geestelijke verzorging gerichte academische of daarmee vergelijkbare opleiding.
- ervaring met de begeleiding van ziekenhuispatiënten, of de bereidheid om deze ervaring in cursorisch verband op te doen.
- bereidheid om in het kader van de Dienst Geestelijke Verzorging met priester en predikant nauw samen te werken.

De Stichting beheert een ziekenhuis, waarvan de nieuwbouw (312 bedden) eind 1971 wordt betrokken; en een verpleegtehuis voor langdurig zieken (70 bedden). Binnen enkele jaren zal dit verpleegtehuis uitgroeien tot een veel groter instituut voor langdurig lichamelijk zieken (160 bedden) en voor geestelijk gestoorde bejaarden (90 bedden).

Belangstellenden worden verzocht hun sollicitatie alsmede een curriculum vitae te richten aan de secretaris van het Bestuur, p/a Antonius Ziekenhuis, Zeeweg 168 te IJmuiden. Inlichtingen worden verstrekt door de Geneesheer-direkteur, C. F. J. Lampe, en de geestelijke verzorgers, G. E. Bakker en M. Schuurman. Tel. (02550 - 19100).

ANTONIUS ZIEKENHUIS

Velsen

KRITISCH

Drugprobleem in U.S.A.

Noodkreet van burgemeesters

Washington, 6 mei (ap) De burgemeesters van zes Amerikaanse grote steden hebben woensdag het Kongres om een snelle afhandeling van een aktieprogramma ter bestrijding van de steeds verder om zich heen grijpende drugverslaving verzocht. Burgemeester Lindsay van New York, die uit naam sprak van zijn collega's uit San Francisco, New Orleans, Phoenix, Wilmington en Seattle, stelde de oprichting van een federale organisatie voor om de 'dodelijke plaag' te bestrijden die de steden jaarlijks vele miljoenen kost en die een bedreiging betekent voor de gemeenschap. Volgens de burgemeester van New York moet de regering in Washington drie jaar lang drie miljard dollar ter beschikking stellen om in het hele land behandelingscentra voor verslaafden op te richten, een uitgebreid onderzoek te financieren en de steden te helpen hun eigen organisaties op te bouwen ter bestrijding van drugverslaving en ter behandeling en rehabilitatie van verslaafden. Volgens Lindsay zijn er alleen al in New York 100.000 heroïnegebruikers.

En in het nette Zwitserland

Bern, 6 mei (sda) In de stad Bern is het verbruik van drugs en verdovende middelen niet minder dan in andere grote steden. De directeur van volksgezondheid, Klaus Schädelin, verklaarde in de Bernse gemeenteraad, dat er volgens zijn informatie ongeveer 1000 gewoonterokers van hasjies zijn van wie 50 tot 70 zwaar verslaafd.

De internationale drughandel is zijn aanval begonnen. Met 'lage' introductieprijzen worden ook zwaardere middelen zoals heroïne in de stad van de hand gedaan. Met strenge maatregelen kan wel tegen de handelaren maar niet tegen de gebruikers worden opgetreden, zei Schädelin. 'Wij staan hier eigenlijk machteloos tegenover', zei hij.

Daarom wordt er nu ook in Bern een zogenaamde drop-in opgericht en beheerd door mensen die niet ambtshalve gebonden zijn en voor een deel zelf uit gebruikerskringen afkomstig zijn.

En in het slimme Holland

De tabaksindustrie heeft de drug-sigaar al in de voorraadkast. Dat is fijn. Het betekent dat de ijverars voor een soepel drugbeleid een geweldige medestander zullen krijgen. Het betekent dat de opvangcentra voor druggebruikers hun waas van illegaliteit kwijtraken. Het betekent dat de onbaatzuchtigheid waarmee daar gewerkt wordt de baatzucht van de rookwarenindustrie ten goede komt. Laat dus iedere club die zich in het zweet sjouwt voor

hulpbehoevende dopelingen nu weten waar ze een steunfonds vandaan kunnen slepen.

En stel je even voor dat die sigaar erdoor gedrukt wordt. Wie wordt er dan tussen neus en lippen door vetter van? Heel juist. De schatkist. De prijs voor Haagse tolerantie in deze is de belasting op rookwaren.

Kreet voor komende akties:

**POT. IETS WIED WIJDVERSPREID
GEEFT EEN SOEPEL DRUGBELEID.**

Officieren en soldaten van de Zwitserse garde werden door Paus Paulus VI in speciale audiëntie ontvangen. Hij bedankte hen in het Duits voor hun trouw. Hij preeke de godsvrucht, redelijkheid, standvastigheid en menslievendheid van de Zwitserse gardisten, de enige lijfwacht die hij nog heeft. De garde telt nu weer 44 man. Er is plaats voor 71 manschappen, maar de rekrutering blijkt zeer moeilijk te zijn door de grote vraag naar arbeidskrachten in Zwitserland.

Ooo, zit dat zo. De gotzpe kruipt waar hij niet gaan kan.

Communes

Dubbele mythevorming signaleert dr. Jos van Ussel (o.a. medewerker aan een wetenschappelijk onderzoek naar 'alternatieve samenlevingsvormen') rond de communes. In De Gooi- en Eemlander schreef hij er onlangs dit over: 'Men overdrijft in twee richtingen. Voor de ene zijn communes een gevaar voor de lichamelijke en

geestelijke gezondheid. Het zijn haarden van losbandigheid en andere ziekten. Ze bedreigen de maatschappij en al datgene wat cultureel waardevol is. Ze zijn het begin van het einde. Andere hemelen het samenleven in groep zo hoog op dat ik ook tegenover die beweringen skeptisch wordt. Het is dezelfde dubbele overdrijving die we ook aantreffen wanneer het over sex en drugs gaat. In deze drie gevallen weten we dat de waarheid niet in een van de uitersten ligt. Voor zover ik de situatie kan overzien, geloof ik dat er schitterende communes en ook schitterende gezinnen zijn, even goed als er door en door zieke gezinnen en communes bestaan. Het verschil ligt niet daar waar men het vermoedt, namelijk dat alleen de gezinnen of alleen de communes enorm goed of slecht zijn. Toch zijn er mensen die denken dat de communes moeten 'opgeplood' worden. Ze denken dat wanneer het in een gezin verkeerd loopt, de fout bij de individuen in dat gezin ligt. En wanneer een commune moeilijkheden heeft ligt de fout bij het systeem commune zelf.'

De eerste jaren dat ik deze stukjes schreef, — ik doe dit nu alweer tien jaar, — voelde ik me geroepen om het cursiefje, dat uitkwam omstreeks de 4e of de 5e mei, min of meer af te stemmen op de bezetting of de bevrijding. Daar ben ik later mee opgehouden, maar dit jaar op de 5e mei realiseerde ik me, dat er hier thuis zo langzamerhand, zonder dat ik het zo bedoeld heb, een traditie gegroeid is, die misschien wel grappig is om te vermelden, al bereikt het u dan niet meer op de bevrijdingsdag. In de bezetting werkte ik op een groot kantoor. In 't begin, toen ik er pas was, ging iedereen trouw tussen de middag naar de koffiekamer en at daar z'n boterhammen op, uit een papiertje, maar toen het brood steeds schaarser werd, brachten allerlei mensen van thuis de meest onwaarschijnlijke etenswaren mee, meestal vervoerd in lege groenteblikjes, die 's morgens om 9 uur op de verwarming gezet werden. Tegen lunchtijd was dan net de kou er af en dan pakte ieder zijn eigen groenteblikje en begon daar de pulpkoekjes of de suikerbietenpuree of het een of andere soep- of koelmengsel uit op te lepelen. Ondertussen was er maar één onderwerp van gesprek: eten, vooroorlogs eten, waarbij vooral spek een heilig woord was. Nu was ik voor de oorlog nooit zo'n eet-mens geweest en ondanks alle honger kon ik me dan ook nauwelijks opwinden over spek en al die andere eterijen, waar

iedereen met zo'n ontzettend heimwee over sprak. Boerenkool met worst was zo af en toe mijn enige bescheiden inbreng, maar verder, och, 't was allemaal wel lekker, alleen heel erg ver en onbereikbaar en ik had het gevoel, dat dit toch nooit meer terug zou komen, zoals ik ook, tijdens een heel vervelend toneelstuk of onder een trekkerige visite 't gevoel heb, dat ik nooit meer thuis kom. Er was maar één ding, of eigenlijk waren er twee dingen, waar ik gewoon hallucinaties van had: chocola en slagroom. Dit nog eens te mogen proeven! En dan dacht ik vooral aan die chocoladebekertjes, met onderin een stukje cake met likeur en daar bovenop slagroom en daarop een stukje ananas, daar droomde ik van, maar dat durfde ik voor geen goud te bekennen. 't Leek me een soort heiligschennis, naast al die degelijke spekpannekoeken en biefstukken en hutspot met klapstuk.

Hoe het nu precies gekomen is en wanneer het begonnen is, weet ik niet meer, maar als herinnering aan deze visioenen van in de oorlog, eten wij hier thuis sinds jaar en dag op 5 mei geen chocolade bekertjes met slagroom, maar moorkoppen bij de koffie. Dat is slecht voor me, want al die slagroom gaat via mijn kiezen regelrecht naar mijn heupen en zet zich daar vast, niet meer weg te krijgen, maar 't is ten slotte maar één keer per jaar bevrijding. De rest van 't jaar doen we dan maar wat kalmer aan. Nu is

het grappige, dat mijn kinderen dit blijkbaar her- en derwaarts uitgedragen hebben, want iedereen weet het. 's Morgens belde een vriend van een van de dochters uit Amersfoort op: „Hebben jullie de moorkoppen al op?“ En een vriendin van een andere dochter zei door de telefoon: „U hebt altijd moorkoppen, hè, op bevrijdingsdag.“ „Ja,“ zei ik, „wil je er eentje?“ Ja, dat wilde ze wel en zo is het gewoon een traditie geworden, waar we niet meer af kunnen. We willen het ook niet, maar 't geeft wel een vertekend beeld van het bezettingsgebeuren. Mijn kinderen weten wel, wat er gebeurd is. Die hebben het op school geleerd van leerkrachten, die ook allemaal naar zuurkool met worst en spek hebben zitten verlangen, maar later m'n kleinkinderen, die zullen weten: „Er was eens lang geleden een tijd, die zo naar was, dat oma niet eens slagroomgebakjes kon kopen!“ 't Is nog waar ook, maar hoe dan dan verder moet, ik zie het nog niet helemaal. Enfin, 't is nog niet zover en wat je ze ook vertelt, ze zullen nooit begrijpen hoe het komt, dat van alle moorkoppen, die er het hele jaar te kust en te keur te krijgen zijn, de bevrijdingsmoorkoppen het allerlekkerst smaken.

Ans Spigt